

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»

КАФЕДРА ТРУДОВОГО ПРАВА ТА
ПРАВА СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ

**МАТЕРІАЛИ
XIII Міжнародної науково-практичної
конференції**

*м. Одеса
28 квітня 2023 року*

Одеса
2023

УДК 349.3 : 364.3
П 68

*Друкується за наказом в.о. ректора НУ ОЮА М. Аракеяна
(наказ № 769-51 від 22 березня 2023 року)*

**За загальною редакцією
доктора юридичних наук, професора Г. І. Чанишевої**

Укладач – Сірякова А. А., лаборант кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія».

Правове забезпечення соціальної сфери : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 28 квітня 2023 р.) [Електронне видання] / укл. А. А. Сірякова ; за заг. ред. д.ю.н., проф. Г.І. Чанишевої ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». – Одеса, Фенікс, 2023. - 330 с.

ISBN 978-966-928-952-0

В збірнику представлено тези доповідей і повідомлень учасників XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Правове забезпечення соціальної сфери», яка відбулась на базі кафедри трудового права та права соціального забезпечення Національного університету «Одеська юридична академія». Висвітлюються актуальні питання теорії трудового права, права соціального забезпечення, медичного права.

УДК 349.3 : 364.3

ISBN 978-966-928-952-0

Вишновецька Світлана Василівна, Вишновецький Вадим Михайлович

ОКРЕМІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ МОЛОДІ В УКРАЇНІ В КОНТЕКСТІ ДЕРЖАВНОЇ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ.....206

Сенюта Ірина Ярославівна

КОНТРОЛЬ ЯКОСТІ НАДАННЯ МЕДИЧНОЇ ДОПОМОГИ: QUO VADIS?.....211

Коваленко Олена Олександрівна

ПРОБЛЕМА ВИЗНАЧЕННЯ МОЛОДИХ СПЕЦІАЛІСТІВ У ЧИННОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ ЯК ОДНА З ПЕРЕПОН ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ.....215

Бориченко Катерина Валеріївна

ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНО ЗОБОВ'ЯЗАНИХ СУБ'ЄКТІВ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ.....218

Краснов Єгор Володимирович

ЗАХИСТ ПРАВ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИМ СУДОМ З ПРАВ ЛЮДИНИ.....223

Белуга Юлія Миколаївна

НАБУТТЯ СТАТУСУ ДИТИНИ З ІНВАЛІДНІСТЮ ВНАСЛІДОК ВІЙНИ: ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ.....227

Андрієнко Ірина Святославівна

ЩОДО ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ.....231

Головань Тетяна Георгіївна

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА У СФЕРІ ЗАЙНЯТОСТІ ЯК НЕОБХІДНА УМОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ.....235

Андрієнко Ірина Святославівна

кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ

ЩОДО ПОНЯТТЯ ЮРИДИЧНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ПРАВІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Соціальна спрямованість розвитку нашої держави вимагає впровадження дієвих механізмів забезпечення конституційно гарантованого права громадян на соціальний захист. Відсутність у національному законодавстві комплексного нормативного закріплення забезпечення примусового виконання обов'язків суб'єктами соціально забезпечувальних правовідносин впливає на рівень соціальної захищеності населення в цілому. З огляду на останнє, дослідження питань юридичної відповідальності у праві соціального забезпечення є доволі актуальними.

Юридична відповідальність є однією із основних категорій правової науки. Традиційно розуміння юридичної відповідальності пов'язують з протиправною оцінкою поведінки, правопорушенням, що тягне за собою державний примус, покарання. Так, П.М. Рабінович визначає юридичну відповідальність як закріплений у законодавстві й забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належали [1, с.17]. В.Ф. Погорілко кваліфікує відповідальність як правовідносини між державою та порушником, до якого застосовуються юридичні санкції з негативними для нього наслідками [2, с.68]. Юридична відповідальність розглядається не лише як наслідок негативного явища, як реакція держави на вчинений делікт, а як явище позитивне, що передбачає свідоме, відповідальне ставлення індивідів до своїх вчинків, способу життя. Тобто це основа поведінки суб'єктів, що виключає порушення правових приписів [3, с. 40–43].

Водночас дослідження, пов'язані із відповідальністю у праві соціального забезпечення зазначають, що жодна із

існуючих концепцій юридичної відповідальності не може бути прийнята повністю як єдина теоретична вихідна позиція, на основі якої повинна досліджуватися природа юридичної відповідальності суб'єктів правовідносин по соціальному забезпеченню [4, с.9].

В цілому, юридичній відповідальності у праві соціального забезпечення, з одного боку, притаманні всі ознаки правової відповідальності як такої, а саме: є державно-владним засобом пригнічення негативних вольових прагнень окремих суб'єктів для забезпечення їх підпорядкування нормам права; тягне за собою встановлення для правопорушника певних негативних наслідків, тобто примусових заходів (санкцій), які застосовуються державою в разі порушення норми права; підставою відповідальності є правопорушення (юридичний факт), тобто невиконання постанов, що містяться в чинному законодавстві незалежно від того, відомо чи ні про порушення компетентним органам і особам; змістом правової відповідальності, з одного боку, є можливість уповноваженого органу влади (посадової особи) застосовувати заходи відповідальності до правопорушника, з іншого – обов'язок осіб, які скоїли правопорушення, відповідати за свою поведінку і зазнавати певних обмежень.

Законодавство в сфері соціального забезпечення маючи в своєму складі адміністративне, фінансове, та власне законодавство права соціального забезпечення є комплексним правовим утворенням. З огляду на останнє, винна особа несе кримінальну, адміністративну, цивільно-правову, матеріальну, дисциплінарну відповідальність. Одночасно норми про юридичну відповідальність фрагментарно містяться і в джерелах права соціального забезпечення.

З урахуванням останнього, у теорії галузевого права виділяють «юридичну відповідальність у праві соціального забезпечення», що передбачає виключно галузеву відповідальність та «юридичну відповідальність у сфері соціального забезпечення», що включає, крім галузевої

відповідальності, й інші види юридичної відповідальності, зокрема, цивільно-правову, адміністративно-правову та кримінально-правову.

Зокрема, Б.І. Сташків пропонує розглядати юридичну відповідальність у праві соціального забезпечення як передбачені галузевими нормами заходи, що спрямовані на позбавлення особи благ особистого, організаційного чи майнового характеру за порушення чи неефективне використання соціально-забезпечувальних норм [4, с.555]. Також юридичну відповідальність у праві соціального забезпечення трактують як фактичне зазнання правопорушником позбавлень майнового характеру, передбачених санкцією, внаслідок порушень приписів норм права соціального забезпечення, з метою відновлення порушеного права [5, с. 6]. Відповідальність, згідно з нормами права соціального забезпечення, несуть фізичні особи, які претендують на певні види соціального забезпечення чи отримують їх. За порушення вимог норм права соціального забезпечення надавачі (органи соціального забезпечення) несуть відповідальність, що передбачена іншими галузями права (трудового, цивільного, кримінального, адміністративного).

Особливість юридичної відповідальності суб'єктів правовідносин у сфері соціального забезпечення визначається специфікою предмета даної галузі права до якого належать правовідносини, що виникають з приводу грошових виплат у системі соціального забезпечення, правовідносини з приводу благ, що надаються в «натуральній формі», та допоміжні правовідносини процедурного і процесуального характеру, окрім того, відносини в праві соціального забезпечення мають розподільчий характер; навіть у випадку відсутності рівності сторін правовідносин, сторони не несуть одна перед одною правової відповідальності; отримувач матеріальних благ в системі соціального забезпечення є економічно залежною стороною, що обмежує його майнову відповідальність; в праві соціального забезпечення широкого поширення мають набуті саме відновлювальні майнові санкції [5, с.9].

Характерною ознакою галузевої юридичної відповідальності є й те, що у праві соціального забезпечення відсутні каральні санкції, а до винних осіб застосовуються, в основному, правовідновлюючі та правообмежуючі. Правовідновлюючі санкції передбачають майнову відповідальність винних осіб, які внаслідок протиправних дій незаконно отримували будь-які соціальні надання. Правообмежуючі - включають дві групи: перша з яких містить норми, що передбачають зменшення розміру соціальної виплати або строків її надання, або ж припинення уже існуючих виплат; друга група правообмежуючих санкцій охоплює положення, що передбачають підстави для відмови в наданні того чи іншого виду соціального забезпечення.

Таким чином, під юридичною відповідальністю у праві соціального забезпечення слід розуміти визначені галузевим законодавством заходи примусу направлені на досягнення правомірної поведінки шляхом настання для правопорушника негативних наслідків особистого, майнового чи організаційного характеру.

Список використаних джерел:

1. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: навч.посіб. Київ: Юрінком Інтер, 1994. 324 с.
  2. Конституційне право України / за ред. В. Ф. Погорілко. Київ: Наук. думка, 2002. 737 с.
  3. Сташків Б.І. Право соціального забезпечення: навч.посіб. Чернівці: ПАТ "ПВК "Десна", 2016. 692 с.
-

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ**

МАТЕРІАЛИ

XIII Міжнародної науково-практичної конференції

м. Одеса

28 квітня 2023 року

Укладач – А.А. Сірякова

*За загальною редакцією доктора юридичних наук,
професора Г.І. Чаншишевої*

Електронне видання

Формат 60x84/16. Ум-друк. арк. 16,5.

Видавець ПП «Фенікс»

(Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 1044 від 17.09.02).

Україна, м. Одеса, 65009, вул. Зоопаркова, 25.

e-mail: fenix-izd@ukr.net